

Ekonomisk utsatthet

Sifo-undersökningar från 2023 visar att många familjer och ensamstående föräldrar med lägre inkomster har svårt att få sin ekonomi att gå ihop. Många har inte marginaler att hantera en försämrad ekonomi, såsom höjda elräkningar och ökade matpriser. Detta går ut över barnens rättigheter till en skälig levnadsstandard, givande fritid och god hälsa.

När föräldrar upplever ekonomisk stress kan det påverka hela familjen, till exempel genom att barn inte har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter. Barn som växer upp i ekonomiskt utsatta situationer är mindre engagerade i samhället, presterar sämre i skolan och har sämre framtidsutsikter jämfört med sina jämnåriga. Således har familjens ekonomi en betydande inverkan på barnens liv.

Barn i familjer med långvariga ekonomiska svårigheter utvecklar strategier för att klara av livet. Deras uppträdande följer tre mönster:

RESURSSTRATEGIER

De ser till att vara sparsamma med pengar och försiktiga med saker.

ANSVARSTRATEGIER

De tar ansvar för familjen genom att inte uttrycka några stora behov. De hjälper också kompisar som har det likadant.

PRESTATIONSSTRATEGIER

Barn anstränger sig för att leva (eller låtsas leva) som kompisar med familjer där pengarna räcker. Det kan handla om att barn tackar nej till aktiviteter som kostar pengar.

TEMAN

Novell

- Orättvisor
- Rättigheter
- Ekonomisk utsatthet
- Vänskap
- Beroende

Övningar

- Orättvisor
- Ekonomisk utsatthet

FÖRDJUPNING

→ Se länksamling på klasskompisar.se

EPA Enskilt • par • alla

BERÄTTA När Maryam kommer till skolan håller alla kompisar på med sina mobiler. Maryam har ingen, så hon kan inte vara med. Senare upptäcker hon en handväska i korridoren med en plånbok full av pengar.

FRÅGA Vad gjorde att Maryam tog pengarna?

Betona att det inte finns något rätt eller fel svar.

- Låt var och en fundera tyst enskilt i cirka en minut.
- Be barnen fundera tillsammans med den som sitter bredvid i någon minut.
- Lyft frågan i hela gruppen.

LEK Hela havet stormar – med en twist

Den klassiska leken hela havet stormar känner de flesta säkert till. Om ni har begränsad tid kan du bara beskriva hur leken brukar gå till enligt version 1, istället för att gruppen leker den, och så går ni direkt på version 2.

1. Ställ stolar med ryggarna mot varandra, en stol mindre än det finns deltagare i leken.

Ledaren sätter på musik och när musiken tystnar efter 10-20 sekunder ska alla hitta en stol att sitta på. Den som blir utan stol åker ut och en stol plockas bort. Är det en stor grupp kan flera stolar plockas bort åt gången. Leken pågår tills det finns en vinnare som sitter på den sista stolen.

2. Du som ledare delar in gruppen i två.

- En grupp ska gå runt stolarna som vanligt.
- En grupp ska gå i en större cirkel runt en extra stol som står ett par meter längre bort från de övriga stolarna. Syftet är att det ska bli svårare för dessa elever att hitta en ledig stol. Förklara för barnen att det ska vara orättvist i just den här leken, och att ni ska prata om det efteråt.
- De som åker ut är fortfarande med i leken men får en annan roll. De ska observera de som fortfarande går runt stolarna.

3. Avsluta med en runda inkluderande Hela havet stormar. Ställ fram några stolar färre än antalet deltagare. När musiken tystnar ska gruppen se till att alla får plats på stolarna. Ytterligare stolar plockas bort, så att det för varje omgång blir färre och färre stolar, men alla barn är med hela tiden. Hur få stolar kan gruppen få plats på?

SYFTE

- Få alla att reflektera
- Skapa trygghet i diskussioner

SYFTE

- Få syn på systematiska orättvisor
- Ha roligt

SPARA TID

Välj att bara leka den orättvisa varianten och den inkluderande

HELGRUPP Orättvisor

DISKUTERA i helgrupp efter leken (*se förra sidan*).

- Hur kändes det att vara i de olika grupperna i Hela havet stormar med en twist?
- De som åkte ut och observerade, vad såg de?
- Kan man jämföra leken med att det finns orättvisor i verkligheten, finns det de som behöver gå runt den extra stolen?
- Finns det de som har det lättare i samhället, och bara behöver gå runt de första stolarna? Till exempel de som aldrig behöver belymra sig över pengar.

BERÄTTA Vi har alltså olika förutsättningar i olika situationer, förutsättningar som inte har med oss som personer att göra. Ibland kommer vi ha längre att gå och i andra sammanhang kanske vi hör till dem som får gå den korta vägen.

Tusentals barn i Sverige lever i familjer som har ont om pengar. Barn i de familjerna kanske inte kan åka iväg på semester, ha egna telefoner, tv-spel och vara med på alla aktiviteter, då pengarna inte räcker till. Det kan kännas väldigt orättvist att leva så om man jämför sig med andra, alltså med dem som har den där senaste telefonen, rider, spelar hockey eller reser på skidsemester eller utomlands på sommaren. Det är lätt att känna att alla andra verkar ha allt, men det är viktigt att komma ihåg att det inte är så.

De flesta har inte råd med allting. Du ser att en kompis gör en aktivitet, en annan kompis har en viss grej och en tredje åker på en resa. Samtidigt ser du personer i sociala medier som visar upp attraktiva prylar. Då är det lätt att anta att alla har tillgång till allt. Det här fenomenet kallas ibland för additionsstress. Hjärnan har svårt att skilja på de olika bilderna den får och klumpar ihop det så att det känns som att alla andra får allt. I själva verket visar och berättar vi ju bara om när vi har fått något eller gjort något, inte när vi INTE gjort eller fått det.

SYFTE

- Reflektera tillsammans kring orättvisor

TIPS

→ Titta på någon av filmerna från Kronofogdemyndigheten, se länksamlingen på klasskompisar.se

SMÅGRUPPER Vem känner vad?

Dela upp barnen i mindre grupper om tre till fyra i varje. Hälften av grupperna ska sätta sig in i Maryams situation och hälften i Oliver's. Det är okej att inte hinna svara på alla frågor, och det finns inte heller något rätt eller fel svar.

MARYAM

- Vad tror ni att Maryam känner kring att inte ha en egen telefon?
- Hur känner hon när hon tagit pengarna?
- Hur känns det när hon erkänner för Oliver?
- Vad känner hon när hon och Oliver ska berätta för Johanna?

OLIVER

- Vad tror ni Oliver känner för Maryam?
- Vad gör att han frågar Maryam hur det är?
- Vad tänker och känner han när han får höra vad Maryam har gjort?
- Hur känns det när han och Maryam ska berätta för Johanna?

Efter en stund i smågrupperna, samtala tillsammans i helgrupp.

SYFTE

- Förstå andras känslor genom att sätta sig in i deras situation

LÄNGRE VERSION

→ Beskrivning av en längre version av övningen finns på sidan 8 i **Presentation och vägledning**

VÄRDERINGSÖVNING Ja • nej • kanske

Lägg ut en lapp för *ja*, en lapp för *nej* och en lapp för *kanske* i rummet. Ledaren läser upp påståenden, ger deltagarna en kort stund att stå still och tänka tyst. Sedan ber ledaren deltagarna att snabbt ställa sig vid en lapp.

När alla valt plats kan de som står vid samma lapp diskutera någon minut om varför de ställt sig just där. Därefter får de berätta för hela gruppen om sina tankar. Det går bra att flytta sig till en annan lapp om man ändrar sig, det finns inget rätt eller fel.

- Glass är den godaste efterrätten.
- Det är lätt att bli avundsjuk på andra.
- Man kan vara avundsjuk och samtidigt vara glad för någon annans skull.
- Det är vanligt att man fokuserar på det man inte har.
- Det vore svårt att vara utan mobil, dator med mera i ett helt dygn.
- Det finns tillfällen då det är rätt att stjäla.
- Orättvisor i världen är inte någon enskild persons fel.
- Man ska alltid hjälpa de som har det sämre än en själv.

Arbetsblad

Arbetsbladet är till för enskild reflektion, men lämnas till ledaren. Här får varje barn fundera över vad som känns värdefullt.

SYFTE

- Reflektera utifrån vad man själv tycker
- Röra på sig
- Ha kul

